

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

นโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทนั้นเป็นนโยบายด้านเศรษฐกิจที่สำคัญเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งที่พรรคไทยรักไทยใช้หาเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ผลปรากฏว่าสมาชิกพรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างท่วมท้นเกินกึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์การเมืองไทย ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยได้เป็นรัฐบาล โดยมี ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากเข้าบริหารประเทศแล้ว รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท ขึ้นตามที่ได้แถลงการณ์ไว้ โดยมีแนวคิดมาจากระบบทุนนิยมที่ว่าใครเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ก่อนคนนั้นได้เปรียบ ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีสินทรัพย์จะไม่มีใครให้เงินทุน ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องนำเงินทุนเข้าไปในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสนำเงินนั้นมาประกอบอาชีพในยามวิกฤติ โดยไม่ใช่เป็นการแจกเงินแบบให้เปล่า ซึ่งจะเกิดการสูญเปล่า แต่เป็นการให้ในลักษณะการให้กู้ยืม โดยจ่ายดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้แต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนมีกองทุนไว้สำหรับให้สมาชิกกู้ไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนการบริหารจัดการกองทุนนั้น รัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วม โดยมอบอำนาจให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุนกันเอง ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนาและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้มากขึ้น (วัชระ วรรณสี, 2556, หน้า 25)

ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544 รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภากำหนดให้นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเร่งด่วนในการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการลดค่าใช้จ่ายของภาคประชาชน สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าหาแหล่งเงินทุน แหล่งความรู้ มีโอกาสได้ร่วมคิด ร่วมทำ ด้วยภูมิปัญญาของตนเองกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

เมืองที่มีอยู่ทั่วประเทศสามารถเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองได้ ซึ่งจำเป็นต้องให้ประชาชนในหมู่บ้าน ในชุมชนเมืองเป็นผู้กำหนดอนาคต และเกิดการเรียนรู้จัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาและการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อการแก้ปัญหาและการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชน และองค์กรชุมชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งการกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้านและชุมชนเมืองอันเป็นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาส ในหมู่บ้านและชุมชนเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาชนสังคมกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน (วัชระ วรรณลี, 2556, หน้า 26)

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายที่นำจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่มออมทรัพย์และโครงการ กข.คจ. มาปรับปรุงเป็นโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถือเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลที่มุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน มีหลักการสำคัญคือรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นเงินทุนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมรายได้ให้แก่ประชาชน ในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน เงินที่รัฐบาลจะจัดสรรให้กองทุนหมู่บ้านไม่ได้เป็นเงินที่ให้เปล่าแต่เป็นเงินที่ให้ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านหรือชุมชนและสมาชิกกองทุนจะต้องคืนเงินที่กู้ไปให้แก่กองทุนตามกำหนดเวลา โดยให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนา “คน” และ “การเรียนรู้” เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้าง “ความเข้มแข็ง” ของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ทั้งนี้ให้ชาวบ้านคิดเองทำเอง โดยภาคราชการจะมีหน้าที่เป็นเพียงผู้วางกรอบนโยบาย หลักเกณฑ์สำคัญรวมทั้งให้คำปรึกษาและคำแนะนำทางวิชาการ เท่านั้น กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตั้งขึ้นโดยพิจารณาจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการผลิตในชุมชน (วัชระ วรรณลี, 2556, หน้า 27)

จากนโยบายดังกล่าว รัฐบาลได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2544 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน 16 ปีแล้ว สรุปผลการดำเนินงาน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 รัฐบาลได้สนับสนุนเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว แยกเป็นดังนี้ 1) กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 74,989 กองทุน 2) กองทุนชุมชนเมือง จำนวน 3,528 กองทุน 3) กองทุนชุมชนทหาร จำนวน 738 กองทุน รวมทั้งสิ้น 79,255 กองทุน ฉะนั้นกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลกตุ้ม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน

ทั้งสิ้น 16 กองทุน จึงได้รับเงินสนับสนุนตั้งแต่นั้นมาปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนในกองทุนทั้งหมด 15 กองทุน ซึ่งได้รับการเพิ่มทุนทั้ง 3 ระยะแล้วจำนวนเงินถึง 33,400,000 บาท ยังคงเหลืออีก 1 กองทุน ที่ยังไม่ได้รับการเพิ่มทุนระยะที่ 2 และ 3 คือกองทุนหมู่บ้าน บ้านนาโคกกุง หมู่ที่ 3 ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากผลการดำเนินงานไม่ต่อเนื่องทำให้ยังไม่ได้รับการเพิ่มทุน แต่ ณ วันที่ 7 เมษายน 2560 กองทุนหมู่บ้าน บ้านนาโคกกุง หมู่ที่ 3 ตำบลกกตูม ได้มีการดำเนินการโดยการชำระเงินกู้ทั้งหมดเข้าบัญชีตามที่มีลูกหนี้ค้างอยู่ จึงทำให้กองทุนหมู่บ้าน บ้านนาโคกกุง หมู่ที่ 3 ตำบลกกตูม อยู่ในระหว่างการยื่นขอเพิ่มทุนระยะที่ 3 ส่วนระยะที่ 2 นั้น ไม่ได้รับการเพิ่มทุนเนื่องจากได้พ้นเวลามานานแล้ว ผลจากการได้รับสนับสนุนเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้ประชาชนในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เข้าถึงแหล่งเงินทุนสะดวกมากขึ้น และมีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1,670 คน ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดี ซึ่งมาจากคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุน มีความรู้และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุนนั่นเอง (วัชรระ วรรณสี, 2556, หน้า 27)

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ชัดเจนว่า การที่กองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้ดำเนินการกองทุนหมู่บ้านต่อเนื่องมาโดยตลอดและเป็นกองทุนหมู่บ้านที่ไม่มีการติดค้างชำระคืนเงินกู้ ย่อมถือเป็นการการันตีว่าชุมชนนี้มีความน่าสนใจที่จะเข้าไปศึกษาวิจัย เพราะการที่ชุมชนใดชุมชนหนึ่งจะมีความเข้มแข็งได้นั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกคนในชุมชน ประกอบกับในระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่เคยมีการประเมินผลจากการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจเป็นอย่างยิ่งว่าความสำเร็จดังกล่าว สมาชิกกองทุนหมู่บ้านในชุมชนได้มีความรู้เกี่ยวกับด้านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอยู่ในระดับใด และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างไรและมากน้อยเพียงใด ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมมีอะไรบ้างและมีวิธีแก้ไขปัญหาอย่างไร จึงประสบความสำเร็จได้ ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอื่น ๆ ได้เห็นถึงวิธีการที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จ วิธีการดังกล่าวเหมือนกับกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลกกตูม อำเภอ

ดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และได้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นการเสริมสร้างวินัยทางการเงิน ซึ่งมีความสำคัญต่อทิศทางในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต ดังเช่น แผนพัฒนาประเทศ 20 ปี คือ ประเทศไทย ต้องมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

คำถามของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน และประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร อยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลหรือไม่
3. ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แตกต่างกัน

2. อิทธิพลของความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบถึงระดับความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนและประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

2. ทราบถึงความแตกต่างของความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. ทราบถึงอิทธิพลของความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร 16 หมู่บ้าน รวมจำนวน 1,670 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคงหลวง ณ เดือนธันวาคม 2560)

2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร 16 หมู่บ้าน จำนวน 323 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามแบบวิธีของ Taro Yamane (อ้างถึงใน ลัดมณี พรหมพิณีจ, 2556, หน้า 66)

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

1.1.1 เพศ

1.1.2 อายุ

1.1.3 สถานภาพ

1.1.4 ระดับการศึกษา

1.1.5 อาชีพ

1.1.6 รายได้

1.1.7 ยอดเงินที่กู้ยืมในปัจจุบัน

1.2 ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง (เปรียบเทียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2555) จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย

1.2.1 ด้านนโยบายของรัฐ

1.2.2 ด้านคณะกรรมการกองทุน

1.2.3 ด้านสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

1.2.4 ด้านการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน

1.2.5 ด้านการทำบัญชีและการตรวจสอบ

2 ตัวแปรแทรกซ้อน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย

(ธัญญา ปาสาณะแก, 2555, หน้า 13)

2.1 ด้านการเสนอปัญหา

2.2 ด้านการตัดสินใจ

2.3 ด้านการดำเนินกิจกรรม

2.4 ด้านรับผลประโยชน์

2.5 ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

3 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (คู่มือการดำเนินงานการประเมินศักยภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2560) ประกอบด้วย

3.1 ด้านการบริหารจัดการ

3.2 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

3.3 ด้านผลการดำเนินงาน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ดำเนินการวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ กองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวนทั้งสิ้น 16 หมู่บ้าน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2561 รวมเป็นระยะเวลา 1 ปี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

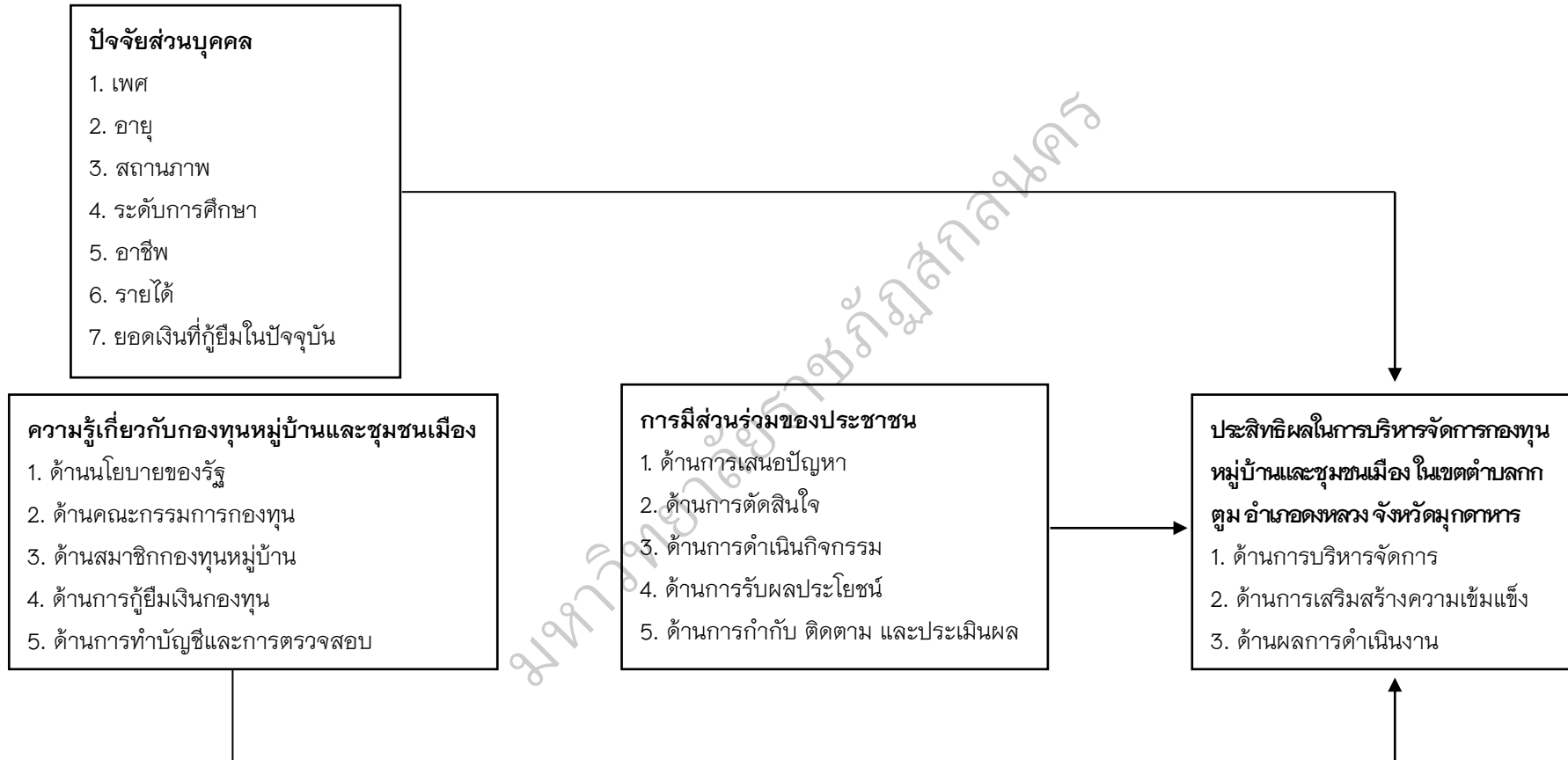
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา อิทธิพลของความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี โดยศึกษาความรู้จากระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2555, แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนของ ธนัญญา ปาसानะแก (2555, หน้า 13) และของ Cohen and Uphoff (1977, pp. 7-26) ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังภาพประกอบ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรแทรกซ้อน

ตัวแปรตาม



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำที่มีขอบเขตและความหมายเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายให้ตรงกัน ดังนี้

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมายถึง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดใช้เป็นหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ในที่นี้ หมายถึง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวนทั้งสิ้น 16 หมู่บ้าน ในเขตตำบลกกต๋อม อำเภอ ดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

1. ความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมายถึง สิ่งที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกมีความระลึก จำได้ หรือรู้ข้อเท็จจริง ลักษณะ รายละเอียดรวมทั้งมีความเข้าใจ แปลความหมาย และสรุปสิ่งนั้น ๆ ได้ ในที่นี้หมายถึง ความรู้ด้านนโยบายของรัฐ ด้านคณะกรรมการกองทุน ด้านกองทุนหมู่บ้านและสมาชิก กองทุนหมู่บ้าน ด้านการกู้ยืมเงินกองทุน ด้านการทำบัญชีและด้านการตรวจสอบ

1.1 ด้านนโยบายของรัฐ หมายถึง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายที่นำจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่มออมทรัพย์และโครงการ กข.คจ. มาปรับปรุง เป็นโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถือเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลที่มุ่งเน้น ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน มีหลักการสำคัญคือรัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้าน หรือชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นเงินทุนในการลงทุนสร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็ ในครัวเรือน (วัชร วรรณลี, 2556, หน้า 27)

1.2 ด้านคณะกรรมการกองทุน หมายถึง คณะกรรมการกองทุน ประกอบด้วยบุคคลไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คนมาจากสมาชิกโดยการคัดเลือกกันเองจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการ กองทุน เป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี บริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

1.3 ด้านสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วยบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีและมีบัญชี รายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของหมู่บ้านตามทะเบียนราษฎร ครัวเรือนหนึ่งสามารถสมัคร เป็นสมาชิกสามัญเพื่อกู้ยืมเงินกองทุนได้หนึ่งคน โดยให้หัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสหรือ

คนในครัวเรือนที่บรรลุนิติภาวะและได้รับอนุญาตจากหัวหน้าครัวเรือนเป็นสมาชิกกองทุนเท่านั้น

1.4 ด้านการกู้ยืมเงินกองทุน หมายถึง หลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไขเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคุณสมบัติของผู้มีสิทธิกู้ยืมเงินจากกองทุน จำนวนเงิน อัตราดอกเบี้ย กำหนดชำระ หลักประกันเงินกู้ และรูปแบบนิติกรรมสัญญาของกองทุน จะต้องเป็นไป ตามระเบียบ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 และระเบียบหรือข้อบังคับของแต่ละกองทุนที่สร้างขึ้น และผ่านเวทีการประชุมของสมาชิกในหมู่บ้าน หรือชุมชนเมืองแล้ว

1.5 ด้านการทำบัญชีและการตรวจสอบ หมายถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด จัดทำรับ-จ่าย เงินกองทุนหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง จัดทำงบการเงิน จัดสรรกำไรสุทธิประจำปีและแจ้งให้สมาชิกทราบ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมเสียสละในการพัฒนา ร่วมลงมือปฏิบัติที่ได้ตัดสินใจกันไว้ ทั้งยังมีการแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ตลอดจนเข้าร่วม ในการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1 การเสนอปัญหา หมายถึง การร่วมกันเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่มีในหมู่บ้านในภาพรวมและของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการและการตัดสินใจปฏิบัติ

2.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม หมายถึง การเข้าร่วมโครงการ โดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติการด้วยแรงงาน แรงเงิน และทรัพยากรอื่น ๆ

2.4 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นหรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน

2.5 การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามประเมินผล หมายถึง การร่วมกันควบคุม ตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ หมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้พุดังๆ ก็คือประสิทธิผลการบริหารจัดการ พิจารณาจากการนำผลของงานโครงการ หรือ กิจกรรม ที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย โดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) เสนอผลการประเมินศักยภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีเกณฑ์การประเมินศักยภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ที่มาของกรรมการกองทุน โครงสร้างคณะกรรมการกองทุน การส่งมอบงานคณะกรรมการกองทุน ที่มาของระเบียบในการดำเนินงานกองทุน ประชุมคณะกรรมการกองทุน ประชุมสมาชิกกองทุน แผนปฏิบัติงานประจำปีของคณะกรรมการกองทุน สถานที่ทำการ การจัดทำบัญชีและงบการเงิน ระบบการตรวจสอบ การจัดทำเอกสารประกอบการกู้ยืม การรายงานผลสิ้นปีการบัญชี การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ระบบการจัดเก็บเอกสาร

3.2 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่ การออมเงินของสมาชิกกองทุน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานกองทุน มีการจัดกระบวนการ พัฒนาองค์ความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิก

3.3 ด้านผลการดำเนินงาน ได้แก่ หนี้ค้างชำระ อัตราส่วนของสมาชิกที่ได้รับประโยชน์จากเงินกองทุน การนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน การทุจริตทางการเงิน สวัสดิการของสมาชิก ทุนสาธารณะประโยชน์ต่อปี

4. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และยอดเงินที่กู้ยืมในปัจจุบัน

4.1 เพศ หมายถึง เพศของกลุ่มตัวอย่าง เพศชายและเพศหญิง

4.2 อายุ หมายถึง จำนวนอายุของบุคคลที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 4 ช่วงอายุ คือ 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี และอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป

4.3 สถานภาพ หมายถึง สถานภาพสมรสของบุคคลที่เป็นสมาชิกกองทุน ซึ่งแบ่งได้เป็น สถานภาพโสด สมรส หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

4.4 ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่ได้รับตามระบบการศึกษาปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรีขึ้นไป

4.5 อาชีพ หมายถึง หน้าที่หรือความรับผิดชอบในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งจะต้องกระทำในชีวิตประจำวัน โดยในแต่ละอาชีพนั้น จะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ออกไปขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของครอบครัว ได้แก่ เกษตรกร ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ/พนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน

4.6 รายได้ หมายถึง รายได้สุทธิของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในพื้นที่ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

4.7 ยอดเงินกู้ยืมในปัจจุบัน หมายถึง จำนวนเงินในการกู้ยืมของกลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนบ้านและชุมชนเมือง โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อผู้ผู้นำไปลงทุน หรือ ล้างอันเป็นประโยชน์แก่ผู้กู้